

Claustre del Carme a Olot. Incasol

Damià Calvet i Valera

Actuacions de millora del patrimoni cultural

Els Pirineus representen el segon gran espai natural d'alta muntanya d'Europa occidental després dels Alps. Formen una barrera natural de 450 km de longitud i més de 150 km d'amplitud, 250 dels quals es troben en territori català. Les comarques d'alta muntanya ocupen 9.959 km² i hi viu aproximadament el 3% de la població de Catalunya.

Fins aproximadament l'any 1000 els centres vitals de Catalunya encara eren a la muntanya. La muntanya-refugi. A causa de la inseguretat dels temps, la muntanya havia hagut d'acollir un excedent de població que aconseguia sobreviure amb moltes dificultats.

Cap al 950 la muntanya continuava exercint la seva primacia en la majoria dels dominis: és allà on encara es trobaven els grans centres de decisió i d'animació de la vida social, política i religiosa que varen originar la proliferació de centres històrics amb un gran nombre d'edificis i espais monumentals, representatius i d'interès històric i artístic. En paraules de l'historiador Pierre Bonnassie: "La muntanya pirinenca, al segle X, no tan sols estava superpoblada, estava saturada".

Prenguem una localitat com a exemple, referida per l'autor mateix: Baén, al Baix Pallars. L'any 920 s'hi poden comptar 90 ànimes, pel cap baix. El cens del 1831 encara ens parla de 89 habitants. Avui en són menys de 30.

Però des de la fi del segle IX els homes comencen a davallar de la muntanya superpoblada per tal de colonitzar la terra baixa.

Actualment el degoteig d'homes i dones des de l'alta muntanya cap a la plana ha deixat la zona amb poca població. L'envelliment demogràfic encara fa més difícil el canvi de tendència i el fet de pressuposar, per contrarestar-lo, unes dinàmiques de migració de població encara complica més el procés, ja que la dinàmica migratòria exigeix haver d'afrontar, al mateix temps, qüestions com la construcció de la no-

va ciutat i totes dues han de ser fetes d'una manera socialment cohesionada.

En una perspectiva global de Catalunya caldrà definir una estratègia específica adequada a la realitat del medi humà i físic i al seu potencial de desenvolupament econòmic i social que s'ha reflectit en la Llei d'alta muntanya i el planejament que la desenvolupa.

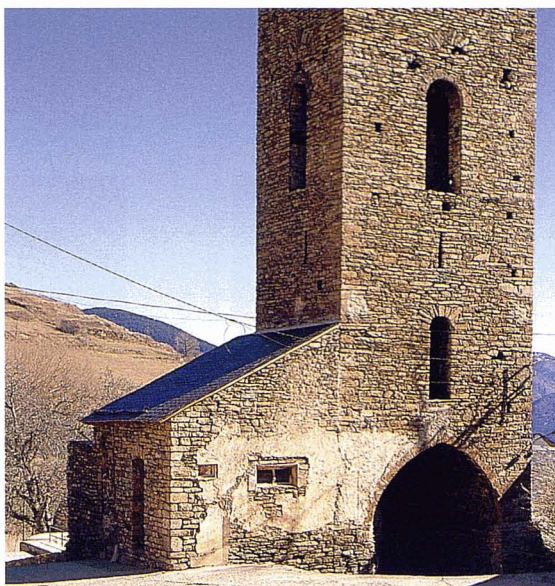
Així, doncs, el planejament en les comarques i zones de muntanya neix no només d'una imposició legal, sinó de la constatació que, si no s'actua, no s'hi produirà un canvi estructural profund i, sense aquest canvi, serà impossible establir les bases per a un desenvolupament econòmic i social ben fonamentat que origini les transformacions que calen. A més d'això estableix un marc per a coordinar les diferents intervencions de l'administració per tal d'aconseguir un desenvolupament harmoniós.

Per fer front a aquesta situació tenim l'acció del Govern de la Generalitat de Catalunya, que es concreta en la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge i l'Institut Català del Sòl. Aquesta acció ha estat presidida per la voluntat de proporcionar nova vida a les velles ciutats, aprofitant-ne les característiques d'interès cultural a fi de crear museus i consells comarcals i de revitalitzar els espais de places i carrers, per retornar-los les seves primitives funcions, adequar-los a les noves necessitats, potenciar-ne la vinculació a les tradicions festives, comercials i populars, aprofitar-ne la qualitat ambiental i l'escala humana i, en tot cas, reconvertir-los en escenari de la vida de la ciutat.

Qualsevol acte d'intervenció arquitectònica emmarcada en un conjunt històric té un gran compromís social.

L'anàlisi i estudi dels nuclis antics, de la morfologia urbana que tenen, dels orígens que la defineixen, de la formació i de l'evolució pròpies, els defineixen com a conjunts que han

Sant Pere de Llessui. Incasol

de ser afrontats d'una manera global per l'entitat que tenen. La ciutat vella no és una suma d'actuacions aïllades, sinó una unitat amb criteris generals i un llenguatge que li permet identificar-se globalment i li dona entitat.

Diferents mecanismes d'ajut a la rehabilitació i reutilització dels nuclis antics, com són la política de construcció d'habitatges per a joves als centres històrics, les subvencions a fons perdut, els crèdits a baix interès, el programa de l'1 per cent cultural, el suport tècnic i la inversió directa han permès assolir fites importants en l'àmbit de la recuperació del patrimoni cultural i dels nuclis històrics, respectant l'arquitectura i l'estructura urbana que els donen caràcter, les places, els carrers, els elements urbans i els edificis que han estat dotats de serveis que permeten oferir els nivells exigibles de confort i qualitat de vida actuals.

Ens complau extraordinàriament presentar aquests treballs i ens esperona a continuar actuant en aquesta línia el fet de veure que les obres fetes serveixen per al fi que es persegueix: que a les places es facin mercats; que pels carrers desfilin comparses; que els habitants de les velles viles passegin; que les botigues obrin renovades i que parelles joves habitin pisos rehabilitats; en definitiva, que la vida torni a omplir els barris antics revitalitzant, així, el conjunt de les terres de muntanya.

D'aquesta manera podrem descobrir novament i passejar-nos per nuclis antics ubicats en extraordinaris indrets naturals. Tornarem a trobar espais amables, de dimensió humana i quotidiana, lluny del ritme frenètic de la ciutat, que constitueixen una alternativa de vida diferent i integrada alhora en la modernitat.

És el nostre repte, com a Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, i no el defugirem: aconseguir que les viles històriques d'aquest país nostre es mantinguin vives.

Les intervencions presentades pertanyen al programa d'actuacions de l'1 per cent cultural que promou el Departament de Política Territorial i Obres Públiques, conjuntament amb el Departament de Cultura, per a la recuperació i millora del nostre patrimoni historicocultural, i totes han estat gestionades i dirigides des de la Subdirecció General d'Arquitectura i Programació de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, amb la col·laboració tècnica i la gestió financera de l'Institut Català del Sòl.

Damià Calvet i Valera
director general d'Arquitectura i Habitatge

Rehabilitació del nucli antic de Bellver de Cerdanya. Incasol

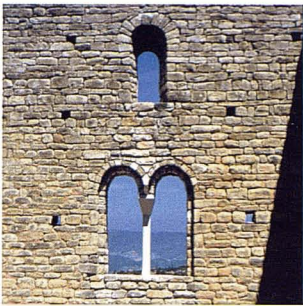

Església de Santa Maria de Ribera a la Vall de Cardós. Incasol

Edifici de l'Alsina Graells de la Seu d'Urgell. Incasol

Castell de Llordà a Isona i Conca Dellà. Incasol

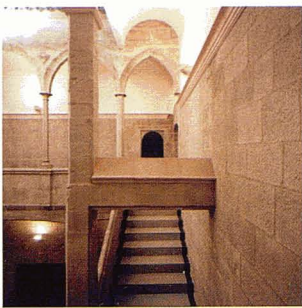
Nucli antic de Castellar de n'Hug. Incasol

Quadre 1. Actuacions de rahabilitació de nuclis a les comarques de muntanya

Actuacions acabades						
Municipi	Comarca	Obra	Començament	Final	Inversió	Pressupost total
Alt Àneu	Pallars Sobirà	Consolidació arqueològica	17.03.99	23.09.99	36.061	36.061
Bagà	Berguedà	Palau Bagà 2a fase	31.01.94	31.12.94	306.516	306.516
Barruera	Alta Ribagorça	Entorn església de Boi (Vall de Boi, la)	10.02.00	15.02.01	150.253	300.506
Barruera	Alta Ribagorça	Nuclis Vall de Boi Taüll	27.03.96	01.04.97	330.557	330.557
Bellver de Cerdanya	Cerdanya	Casc antic 2a fase	27.06.96	24.07.97	144.243	144.243
Bellver de Cerdanya	Cerdanya	Intervenció casc antic	07.04.94	07.10.94	216.364	216.364
Bellver de Cerdanya	Cerdanya	Plaça del Castell	23.05.00	23.01.01	120.202	240.405
Berga	Berguedà	Antigues Casernes / Pavelló Suècia	29.10.98	02.05.00	360.607	757.275
Berga	Berguedà	Intervenció Plaça Sant Pere	31.12.91	04.06.93	408.688	588.992
Berga	Berguedà	Rehabilitació interior i façanes castell	31.12.90	29.05.92	60.101	60.101
Besalú	Garrotxa	Pavimentació Prat Sant Pere 2a fase	28.12.92	22.11.93	186.314	186.314
Besalú	Garrotxa	Pavimentació Prat Sant Pere	05.11.90	23.06.92	390.658	390.658
Besalú	Garrotxa	Restauració façana Ajuntament	27.12.93	27.03.94	54.091	54.091
Borreda	Berguedà	Escoles Velles	13.10.99	24.07.00	78.132	156.263
Campdevànot	Ripollès	Plaça de la Dansa	23.09.99	18.09.00	120.202	240.405
Camprodon	Ripollès	Entorn església Beget	27.07.94	27.05.95	168.283	168.283
Camprodon	Ripollès	Urbanització zona verda del Pont Romànic	31.12.90	01.03.94	180.304	180.304
Casserres	Berguedà	Carrer Major-Plaça Església	11.10.01	09.02	72.121	144.243
Castell de Mur	Pallars Jussà	Arqueologia de la Canònica de Mur	17.06.99	18.11.99	84.142	84.142
Castell de Mur	Pallars Jussà	Façanes de la Canònica de Mur	29.01.99	18.11.99	185.112	185.112
Castell de Mur	Pallars Jussà	Canònica de Mur 2a fase	10.10.01	23.05.02	180.304	270.455
Castellar de n'Hug	Berguedà	Clot del Moro	24.07.97	08.06.98	138.233	276.466
Castellar de n'Hug	Berguedà	Ermita Sant Joan Cornudella	22.06.98	08.04.99	42.071	42.071
Castellar de n'Hug	Berguedà	Millora del casc urbà 2a fase	20.03.96	20.08.96	0	60.101
Castellfollit de la Roca	Garrotxa	Accés campanar església	31.12.90	23.06.92	120.202	120.202
Castellfollit de la Roca	Garrotxa	Nucli antic 3a fase	30.12.94	17.06.95	48.081	48.081
Cercs	Berguedà	Sant Salvador de la Vedella	24.05.01	18.10.01	120.202	120.202
Coma i la Pedra, la	Solsonès	Nucli antic	01.04.00	03.04.01	60.101	120.202
Esterrí d'Àneu	Pallars Sobirà	Urbanització passatge vora riu Pont Vell	27.03.96	15.01.97	144.243	144.243
Farrera	Pallars Sobirà	Rehabilitació i ampliació Bastida Manresà	11.11.99	16.11.00	60.101	120.202
Gironella	Berguedà	Plaça Vila i de l'Església	05.12.95	05.12.96	288.486	384.648
Gósol	Berguedà	Rehabilitació església vella	31.12.91	21.04.94	72.121	72.121
Guardiola de Berguedà	Berguedà	Reparació coberta església i casa parroquial	10.05.99	18.01.00	18.030	84.142
Guingueta d'Àneu, la	Pallars Sobirà	Sant Pere de Burgal	17.03.99	23.09.99	90.152	90.152
Isona i Conca Dellà	Pallars Jussà	Castell de Llordà 1a fase	13.09.99	10.02.00	96.162	96.162
Isona i Conca Dellà	Pallars Jussà	Castell de Llordà 2a fase	28.09.00	03.05.01	90.152	180.304
Isona i Conca Dellà	Pallars Jussà	Excavacions del Castell de Llordà	17.05.99	20.07.99	24.040	24.040
Lés	Val d'Aran	Treballs arqueològics al castell	06.04.99	14.07.99	12.020	12.020
Mieres	Garrotxa	Fira-Unió barris Sallera i Can Caló-nucli antic	07.11.97	09.12.98	180.304	180.304
Montagut de Fluvià	Garrotxa	Carrers d'Oix	16.06.94	16.10.94	72.121	72.121
Montferrer i Castellbó	Alt Urgell	Restauració de la Col·legiata de Castellbó	27.03.00	03.10.01	60.101	120.202
Navès	Solsonès	Plaça del Castell	08.01.99	08.11.99	18.030	36.061
Navès	Solsonès	Restauració Església Sant Martí Tentellatge 1a fase	27.12.93	06.09.95	174.294	174.294
Olot	Garrotxa	Claustre del Carme	21.09.98	14.09.99	162.273	324.547
Olot	Garrotxa	Façanes del Consell Comarcal	05.11.99	24.09.01	48.081	96.162
Olot	Garrotxa	Plaça del Carme i CP A. Soler	29.02.96	12.12.96	192.324	192.324
Olot	Garrotxa	Reforma Can Joanetes	28.02.92	15.12.94	546.921	1.165.963
Olot	Garrotxa	Remodelació i ampliació del Museu Comarcal de la Garrotxa	17.04.01	(01.02)	120.202	240.405
Organyà	Alt Urgell	Nucli antic	13.03.98	02.12.98	120.202	120.202
Pinós	Solsonès	Rehabilitació façanes Santuari Santa Maria	31.01.01	01.10.01	180.304	180.304

Capella de Sant Blai a Les.
Incasol

Palau Llobera de Solsona.
Incasol

Ajuntament de Das. Incasol

Nucli antic de Sant Pere de Burgal.
Incasol

Quadre 1. Actuacions de rahabilitació de nuclis a les comarques de muntanya

Actuacions acabades						
Municipi	Comarca	Obra	Començament	Final	Inversió	Pressupost total
Pinós	Solsonès	Restauració Santuari Santa Maria Pinós	24.01.95	21.11.96	240.405	372.628
Planes d'Hostoles, les	Garrotxa	Antiga Cooperativa-centre civíc	28.02.96	25.05.99	330.557	330.557
Puigcerdà	Cerdanya	Rehabilitació de l'Estany 1a fase	30.12.90	04.06.93	210.354	276.466
Puigcerdà	Cerdanya	Rehabilitació de l'Estany 2a fase	12.02.93	04.06.93	240.405	240.405
Puigcerdà	Cerdanya	Rehabilitació de l'Estany 3a fase	30.12.93	17.10.95	210.354	276.466
Puigcerdà	Cerdanya	Remodelació de l'Estany	31.12.90	04.06.93	522.881	715.204
Puigcerdà	Cerdanya	Urbanització Convent Sant Domènec	31.12.90	04.06.93	90.152	90.152
Queralbs	Ripollès	Rehabilitació del Santuari de Núria	29.12.93	08.02.94	126.213	126.213
Queralbs	Ripollès	Rehabilitació del Santuari de Núria	31.12.91	08.11.93	144.243	144.243
Queralbs	Ripollès	Rehabilitació del Santuari de Núria 1a fase	31.12.92	28.10.93	216.364	216.364
Queralbs	Ripollès	Rehabilitació del Santuari de Núria 2a fase	02.12.94	03.02.95	288.486	288.486
Ripoll	Ripollès	Entorn monestir 3a fase	19.11.98	21.11.00	240.405	240.405
Ripoll	Ripollès	Entorn monestir 4a fase (capella de Sant Vicenç)	18.01.01	25.10.01	30.051	30.051
Ripoll	Ripollès	Entorn Monestir Sta. Maria	31.12.92	28.10.93	144.243	144.243
Ripoll	Ripollès	Rehabilitació Escorxador Vell 1a fase	31.12.91	27.07.95	150.253	150.253
Ripoll	Ripollès	Rehabilitació Escorxador Vell 2a fase	03.02.94	04.06.94	252.425	252.425
Ripoll	Ripollès	Urbanització Plaça Abat Oliva i Abat Arnulf	24.05.96	24.05.97	432.729	432.729
Ripoll	Ripollès	Urbanització Plaça Cívica	31.12.94	16.05.95	42.071	84.142
Sant Llorenç de Morunys	Solsonès	Actuació Centre Cultural	14.05.01	24.07.02	30.051	60.101
Seu d'Urgell, la	Alt Urgell	Arranjament Torre Alsina FB	30.12.90	29.05.92	150.253	372.628
Seu d'Urgell, la	Alt Urgell	Barri del Seminari-carrer Capdevila	13.03.98	02.12.98	270.455	270.455
Seu d'Urgell, la	Alt Urgell	Condicionament Baixada del Molí	31.12.92	04.06.93	102.172	102.172
Seu d'Urgell, la	Alt Urgell	Restauració façana Seu d'Urgell	17.12.90	29.05.92	168.283	168.283
Seu d'Urgell, la	Alt Urgell	Urbanització Parc del Segre	31.12.92	04.06.93	54.091	54.091
Solsona	Solsonès	Entorn Palau Llobera 3a fase-urbanització Plaça accés Consell Comarcal	12.11.97	17.09.98	150.253	324.547
Solsona	Solsonès	Rehabilitació façanes Casa Ciutat	14.02.96	29.10.96	90.152	90.152
Solsona	Solsonès	Rehabilitació seu Consell Comarcal Solsonès	03.11.94	14.10.97	90.152	90.152
Solsona	Solsonès	Rehabilitació Palau Llobera 3a fase	31.12.90	21.04.94	96.162	186.314
Solsona	Solsonès	Remodelació Plaça de la Vila	29.11.91	21.04.94	360.607	360.607
Sort	Pallars Sobirà	Església de Sant Pere (Llessui)	18.02.99	20.10.99	60.101	60.101
Sort	Pallars Sobirà	Església de Sant Pere (Llessui) 2a fase	29.06.00	21.12.00	30.051	27.647
Sort	Pallars Sobirà	Seu Consell Comarcal	30.06.98	01.05.00	240.405	390.658
Sort	Pallars Sobirà	Urbanització Plaça Major	19.01.95	15.01.97	138.233	180.304
Sant Climenç de Pinell	Solsonès	Plaça Castell-carrer Mossèn J. Caelles	14.02.96	29.10.96	90.152	90.152
Sant Feliu de Pallerols	Garrotxa	Reforma i rehabilitació de la llar social 2a fase	29.06.99	03.04.00	60.101	120.202
Sant Feliu de Pallerols	Garrotxa	Rehabilitació centre històric	08.09.94	08.02.95	84.142	84.142
Sant Joan de les Abadesses	Ripollès	Pavimentació Plaça Major	01.02.95	02.09.95	150.253	150.253
Sant Joan les Fonts	Garrotxa	L'Estada Juvinyà	15.12.99	(03.02)	60.101	120.202
Sant Llorenç de Morunys	Solsonès	Rehabilitació Casal de Cultura	14.02.96	10.10.97	138.233	258.435
Santa Pau	Garrotxa	Reordenació nucli antic 1a fase	17.02.98	09.12.98	168.283	168.283
Tremp	Pallars Jussà	Museu Geològic 1a i 2a fase	01.06.93	18.07.95	414.698	1.226.065
Tremp	Pallars Jussà	Plaça de la Vall /Casc Antic/Plaça de la Font	02.07.98	15.12.99	90.152	480.810
Vall d'en Bas, la	Garrotxa	Pavimentació nucli antic Sant Esteve	01.03.02	10.02	90.152	180.304
Vall d'en Bas, la	Garrotxa	Reparació paviment Plaça Hostalets	29.02.96	30.10.97	138.233	138.233
Vall de Cardós	Pallars Sobirà	Santa Maria de Ribera	23.11.00	01.03.01	30.051	60.101
Vallfogona de Ripollès	Ripollès	Nucli antic	23.02.99	27.10.99	120.202	120.202
Vilaller	Alta Ribagorça	Urbanització casc antic	20.06.02	9.10.02	60.101	126.212
Viver i Serrateix	Berguedà	Monestir de Sant Urbici	02.12.98	29.09.99	90.152	90.152
Total actuacions acabades					14.861.828	20.502.926

Nucli antic de Santa Pau.
Incasol

Pont romànic de Camprodon.
Incasol

Actuacions d'execució o adjudicades						
Municipi	Comarca	Obra	Començament	Final	Inversió	Pressupost total
Alt Àneu	Pallars Sobirà	Ermita Sant Joan d'Isil			54.091	60.101
Castellar de n'Hug	Berguedà	Rehabilitació centre històric	15.02.02		102.172	162.273
Llavorsí	Pallars Sobirà	Antic Camí de Sort	31.08.01		60.101	150.253
Odèn	Solsonès	Plaça Església Sant Martí Cambrils	12.02		42.071	60.101
Sant Feliu de Pallerols	Garrotxa	Urbanització carrer Llorenç Espígol	12.04.02		118.956	158.956
Sant Jaume de Llierca	Garrotxa	Rehabilitació nova seu Casa Consistorial			42.071	84.142
Tírvia	Pallars Sobirà	Reparació ermita Sant Joan			12.020	12.020
Total actuacions en execució					431.482	687.846

Actuacions previstes						
Municipi	Comarca	Obra	Començament	Final	Inversió	Pressupost total
Arsèguel	Alt Urgell	Recuperació antiga rectoria			96.162	224.000
Avià	Berguedà	Actuació centre històric			90.152	180.304
Baix Pallars	Pallars Sobirà	Rehabilitació Casa de la Sal			60.101	120.202
Besalú	Garrotxa	Entorn pont romànic-carrer Rocafort			120.202	216.364
Camprodon	Ripollès	Església Sant Cristòfol al nucli de Beget			60.101	108.182
Coma i la Pedra, la	Solsonès	Rehabilitació nucli de la Coma 4a fase			60.101	360.607
Esterri d'Àneu	Pallars Sobirà	Urbanització Passeig Fora Riu 2a fase				
Gironella	Berguedà	Capella Parroquial			48.081	90.152
Isona i Conca Dellà	Pallars Jussà	Castell de Llordà 3a fase			90.152	150.253
Isona i Conca Dellà	Pallars Jussà	Nucli de Figuerola d'Orcau			72.121	90.152
Montagut	Garrotxa	Conjunt històric (entorn església Sant Pere)			72.121	329.560
Montferrer i Castellbò	Alt Urgell	Restauració Col·legiata de Castellbó 4a fase			60.101	240.405
Montmajor	Berguedà	Martirium de Sant Eudald			30.051	30.051
Navès	Solsonès	Rehabilitació entorn castell 2a fase			24.040	48.081
Pinós	Solsonès	Torre d'Ardèvol			30.051	60.101
Pobla de Lillet, la	Berguedà	Parròquia Santa Maria			180.304	330.557
Pobla de Segur, la	Pallars Jussà	Ordenació conjunt històric			180.304	360.607
Pont de Suert, el	Alta Ribagorça	Restauració església Viu de Llevata			60.101	132.223
Pont de Suert, el	Alta Ribagorça	Rehabilitació a Malpàs			0	18.030
Pont de Suert, el	Alta Ribagorça	Enllumenat Nucli Històric			0	84.142
Pont de Suert, el	Alta Ribagorça	Restauració església Santa Maria de les Neus d'Irgo			126.213	126.213
Ripoll	Ripollès	Arranjament zona absis monestir			42.071	42.071
Saldes	Berguedà	Castell			18.030	30.051
Sant Joan de les Abadesses	Ripollès	Palau abacial 2a fase			60.101	120.202
Sant Joan de les Abadesses	Ripollès	Tractament carrer centre històric 1a fase			60.101	186.314
Sant Llorenç de Morunys	Solsonès	Teulades església			150.253	300.506
Santa Pau	Garrotxa	Ordenació nucli antic			60.101	211.227
Sort	Pallars Sobirà	Restauració església Santa Maria Purificació d'Olp				
Vall de Cardós	Pallars Sobirà	Antiga rectoria			60.101	120.202
Vallfogona de Ripollès	Ripollès	Projecte accés castell de la Sala			12.020	12.020
Vielha e Mijaran	Val d'Aran	Rehabilitació seu vella Conselh Generau			180.304	360.607
Total actuacions previstes					2.103.541	4.683.386
Total actuacions de rehabilitació de nuclis antics					17.396.851	25.874.158
A les comarques de muntanya						